

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Ett märkligt skelettfynd från gånggriftstiden

Bagge, Axel

Fornvännen 248-249

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1947_248

Ingår i: samla.raa.se

SMÄRRE MEDDELANDEN

ETT MÄRKLIGT SKELETTFYND FRÅN GÅNGGRIFTSTIDEN

Under torvtäkt i Rogestorps mosse, Luttra sn, Västergötland, påträffades sommaren 1943 ett människoskelett på ett djup av 1,20 m under ytan. Lyckligtvis anmäldes det märkliga fyndet så att riksantikvariens ombud, överlärare Hilding Svensson i Falköping omedelbart kunde fara dit och besiktiga detsamma. Han underrättade i sin tur riksantikvarieämbetet, som omedelbart ombesörjde sakkunnig undersökning, nämligen av fil. doktor K. E. Sahlström och pollenanalysexperten geologen Carl Larsson, båda från Sveriges geologiska undersökning.

Vid torvgravens framförande hade ena sidan av det framstupa liggande skelettet skurits igenom, men partier av bälens ben och det synnerligen väl bevarade huvudet lågo kvar i ursprungligt läge. Sahlström lät taga erforderliga prover för pollenanalys men utgrävde icke skelettet på platsen utan tog ut det helt med omgivande torvblock, som sändes per järnväg till Statens historiska museum, där det sedermera på dess laboratorium frampreparerades under gynnsammare arbetsförhållanden än ute i den vattenfyllda torvgravens. I detta slutliga framgrävande deltog förutom dr. Sahlström osteologen dr. Elias Dahr, konservator G. Olson och undertecknad. Fyndet kommer att ingående publiceras av Sahlström och Dahr; här lämnas blott en preliminär notis om detsamma.

Enligt Dahr är det fråga om skelettet av en ung flicka av den nordiska rastyp, som tydligen var dominerande i vårt land (norr om Skåne) redan under stenåldern. Hon ligger egendomligt nog framstupa, skallen, som lossnat från halsen, har rullat framåt, så att hakan och nackhålet peka rakt upp och ansiktet bakåt kroppen.

Märkligt nog hade tre år tidigare ungefär 6 m norr om skelettet hittats en väl bevarad tångespånpilspets av flinta, av den karakteristiska typ, som tillhör gånggriftstiden. Och denna pilspets hade legat på exakt samma djup som den döda flickan. Huruvida de båda ha något direkt samband med varandra är omöjligt att säga. Jag för min del framkastade under framprepareringsen gång den måhända något äventyrliga hypotesen, att flickan blivit nedskjuten av en svartsjuk tillbedjare bakifrån; den första pilen bommade och är densamma, som sedermera hittades 6 m från liket, den andra hade bättre effekt. Vi kunde måhända i så fall hitta dödspilen inuti den torvmassa, som nu dolde skelettets rygg- och bröstparti. Men utgrävningen visade till vår stora besvikelse att praktiskt taget allt mellan skallen och bäckenet var spårlöst försvunnet.

Lårbenen voro väl bevarade och vi kunde se att rester av båda fotbenen ännu sutto fast vid lårbenens baksidor. Detta synes åtminstone för mig vara en anvisning om att flickans ben ursprungligen varit uppbyggda. Ty det förefaller svårt att tänka sig att *båda* underbenen på ett framstupa liggande lik skulle falla så precis upp mot lårbenen, som här tydligen varit fallet. I så fall har hon väl även haft armarna fastbundna, men detta kan numera icke fastställas. Det ser med andra ord ut som om hon bragts om livet av andra människor och icke förolyckats ute i den vattenhaltiga kärrmark, där hon blev liggande. Det ligger då nära till hands att tänka på en offerhandling — såvida det inte här liksom bevisligen under långt senare tidsskeden helt enkelt varit fråga om avrättning genom dränkning i kärrmark av en »häxa» eller niding, utstött av samhället.

Redan spånspilspetsen ger en arkeologisk datering — gånggriftstid. Och den pollenanalytiska undersökningen ger samma resultat — äldre gånggriftstid. Tidsbestämningen måste alltså sägas vara sällsynt väl i ordning. Men även om vi icke kunna säga precisa årtalet eller ens precisa århundradet, då detta drama utspelades ute på Rogestorpskärrrets vattenfyllda yta, så kunna vi egendomligt nog ganska noga bestämma årstiden. På den lätt konstaterbara ursprungliga markyta, på vilken hon legat, kunde nämligen iakttagas en mängd små kärnor, som av sakkunniga snart visades härröra från hallon. Dessa förekommo tätast i den ursprungliga magtrakten samt närmast däromkring. Flickan har tydligen ätit sig ordentligt mätt på hallon omedelbart före dödsfallet (eller möjligen haft en påse hallon framför sig), när hon hamnade på kärrets yta. Detta bör ha skett någon gång i juli—augusti.

Det synes kanske en smula förhastat med ovannämnda offer- eller avrättningsförklaring, som ju egentligen endast bygger på underbenens onaturliga läge. Men om flickan från Rogestorp skulle ha gått ned sig på vanligt, naturligt sätt i det farliga kärret, så borde hon väl hittats i någorlunda upprättstående ställning och icke liggande framstupa, platt på marken. Detta påpekande har jag amanuensen Louise Cederschiöld att tacka för.

Axel Bagge

»GAMMAL STADSDEL»

Det inträffar ibland att de fornminnesvårdande myndigheterna ställas inför frågor, som avse bevarandet av äldre stadsbebyggelse, ett kvarter eller t. o. m. en hel stadsdel. Staden mellan broarna i Stockholm är ett det bästa exempel på ett sådant problem. Det säger sig självt att frågor av detta slag höra till de mest ömtåliga, som överhuvud taget förekomma inom fornminnesvården.

I Finland, där så föga finnes kvar av äldre stadsbebyggelse, är problemet särskilt aktuellt. Borgå, Ekenäs, Raumo, Kristinestad och Nådendal ha